

خصوصی سازی و نقش حاکمیت در اقتصاد

مرکز پژوهش های توسعه و آینده نگری

مهدی حیدری

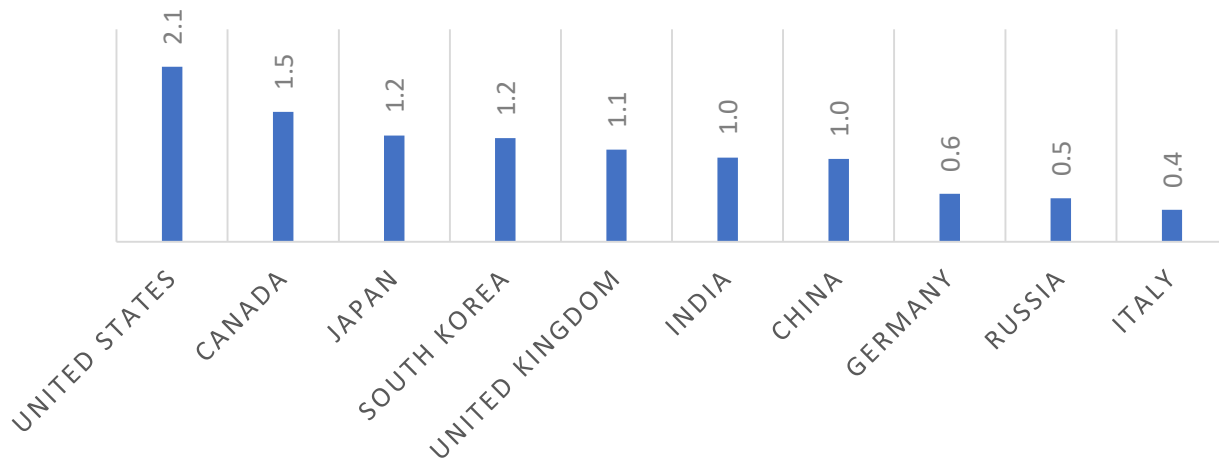
شهریور ماه ۱۴۰۱

بنگاه های بزرگ اقتصادی کشور در
کنترل کیست؟

شرکت های بورسی نمونه ای از کلیت اقتصاد

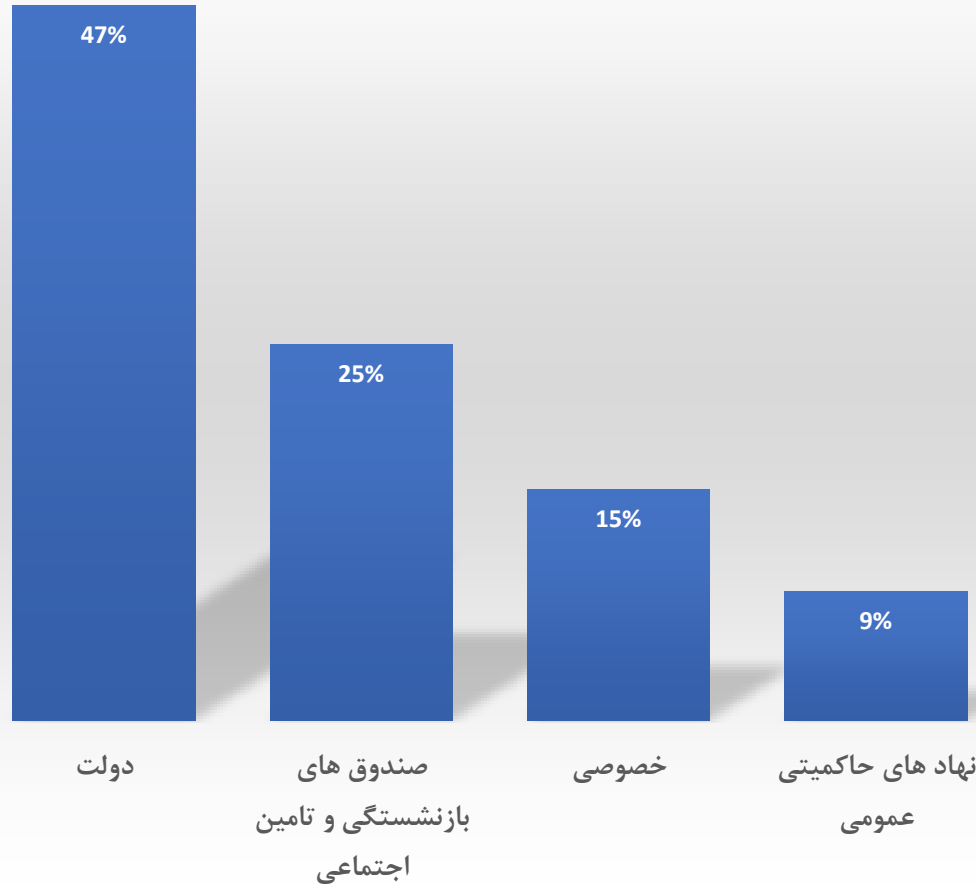
- بیش از ۶۵۰ شرکت فعال در بورس
- ارزش بازار شرکت های بورسی حدود ۶۵۰۰ هزار میلیارد تومان
- تولید ناخالص داخلی حدود ۵۰۰۰ هزار میلیارد تومان
- نسبت حدود ۱.۳ برابری ارزش بازار به تولید ناخالص داخلی، بالاتر از بسیاری از کشورهای دیگر
- سهم بالای حاکمیت از بورس نشان از سهم بالا در کلیت اقتصاد

MARKET CAPITALIZATION OF LISTED DOMESTIC COMPANIES TO GDP

نقش حداکثری حاکمیت در کنترل بنگاه های بزرگ

سهم بخش های مختلف از کنترل شرکت های بورسی

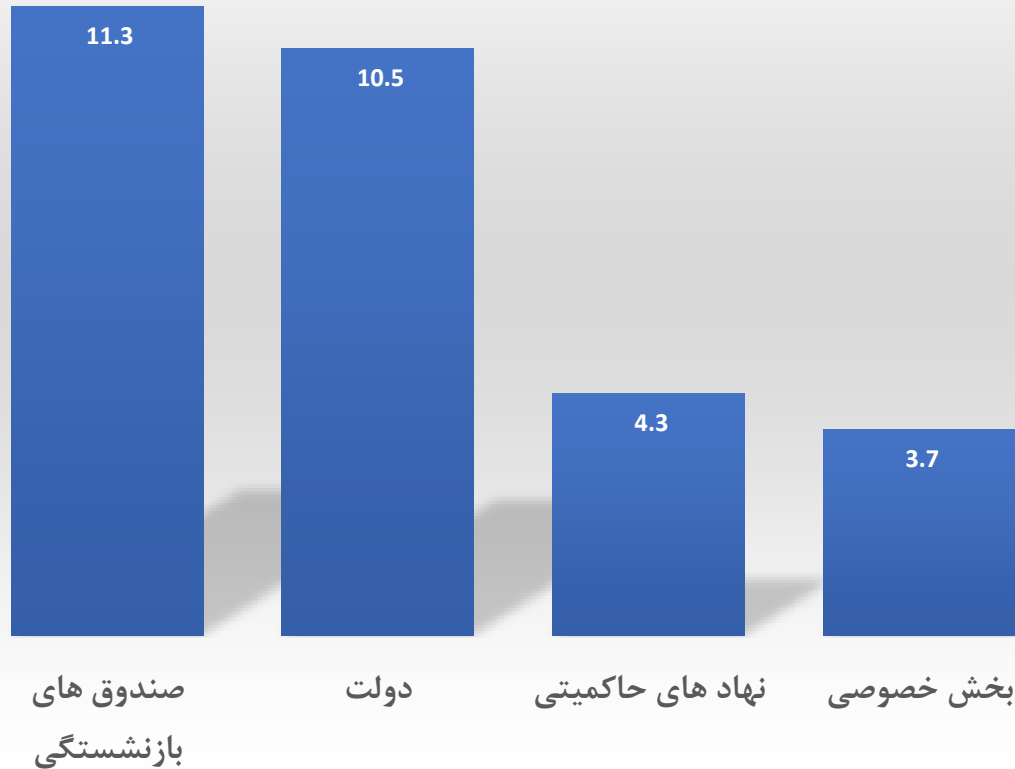

- حاکمیت حدود ۸۰ درصد از ارزش بازار شرکت های بورسی را در کنترل و مدیریت خود دارد.

- دولت (قوه مجریه)، صندوق های بازنشستگی و نهادهای حاکمیتی نقش اساسی در کنترل شرکت های بورسی دارند.

نقش حداکثری حاکمیت در کنترل بنگاه های بزرگ

متوسط ارزش شرکت های در کنترل هر بخش
(هزار میلیارد تومان)

- حدود دو سوم از شرکت های بورسی در کنترل حاکمیت است.
- شرکت های بزرگ تر در اختیار حاکمیت: متوسط ارزش شرکت های در کنترل حاکمیت حدود ۲.۵ برابر ارزش شرکت های در اختیار بخش خصوصی است.

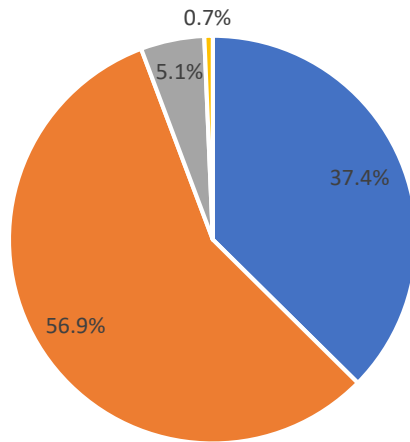
نقش حاکمیت در صنایع بزرگ کشور

- حاکمیت کنترل کننده اصلی همه صنایع بزرگ کشور (اصل ۴۴ قانون اساسی قبل از ابلاغ سیاست های کلی)
- بیش از ۹۰ درصد صنایع شیمیایی به عنوان بزرگ ترین صنعت بوردی کشور در کنترل نهادهای حاکمیتی است.
- کنترل کامل صنعت مخابرات در اختیار نهادهای حاکمیتی است.

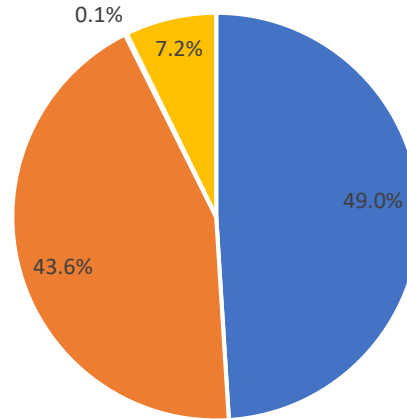
سهم بخش های مختلف در کنترل صنایع بزرگ کشور

- دولت
- صندوق های بازنشستگی
- بخش خصوصی
- نهاد های حاکمیتی

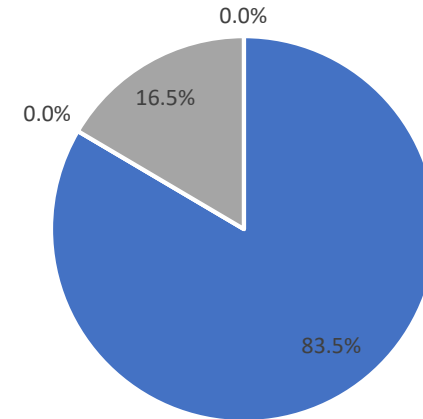
محصولات شیمیایی

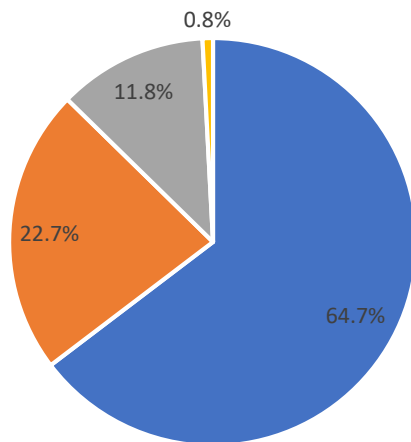
فراورده های نفتی، کک و سوخت هسته ای

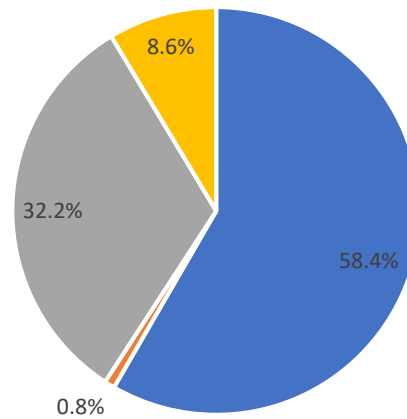
خودرو و ساخت قطعات

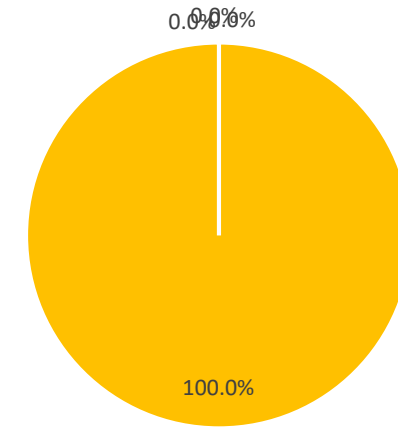
فلزات اساسی

بانکها و موسسات اعتباری

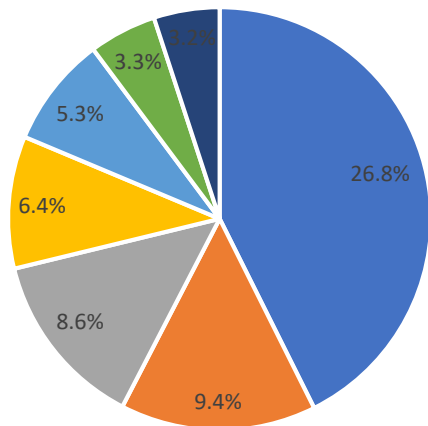
مخابرات

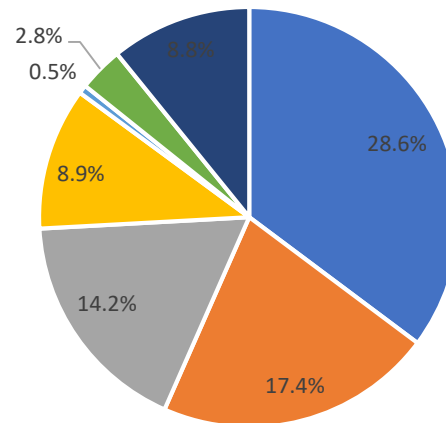
سهم صنایع مختلف در دایره کنترل هر بخش

- محصولات شیمیایی
- فلزات اساسی
- بانکها و موسسات اعتباری
- فرآورده های نفتی، کک و سوخت هسته ای
- مواد و محصولات دارویی
- سرمایه گذاریها
- استخراج کانه های فلزی

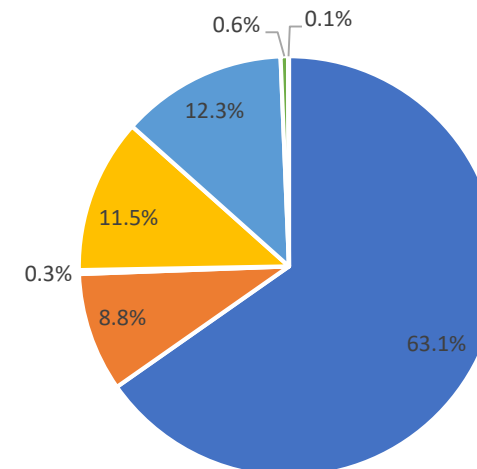
کل بازار

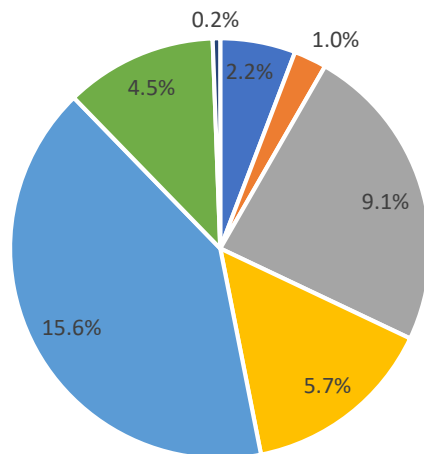
دولت

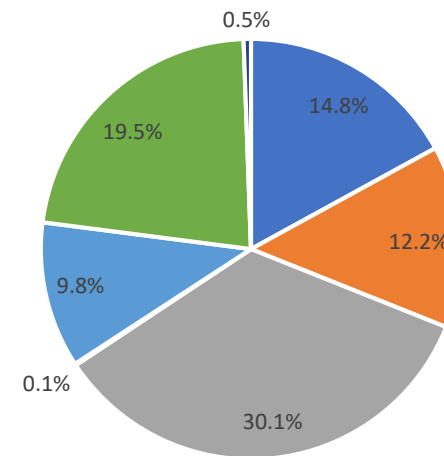
صندوق های بازنشستگی

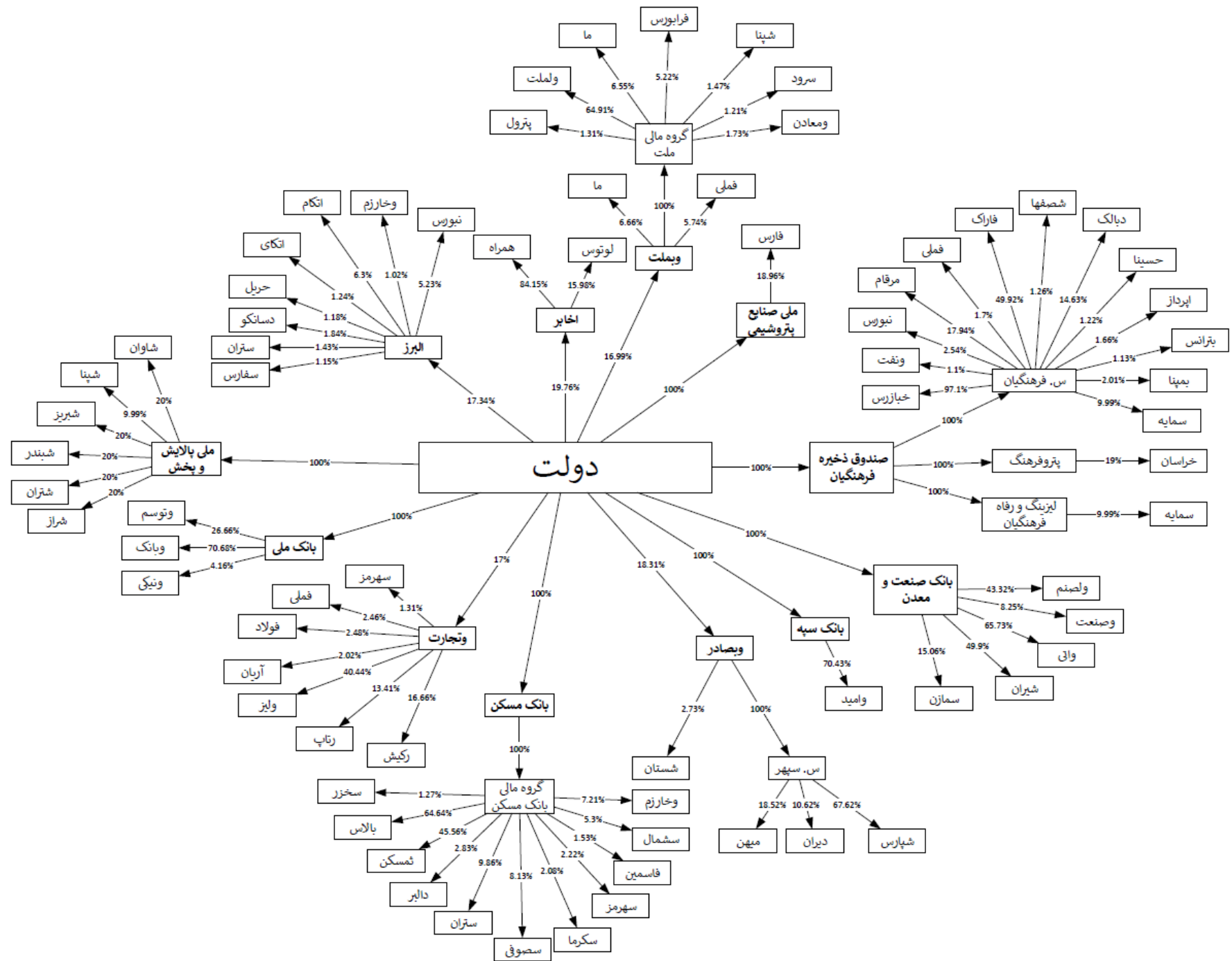

نهادهای حاکمیتی

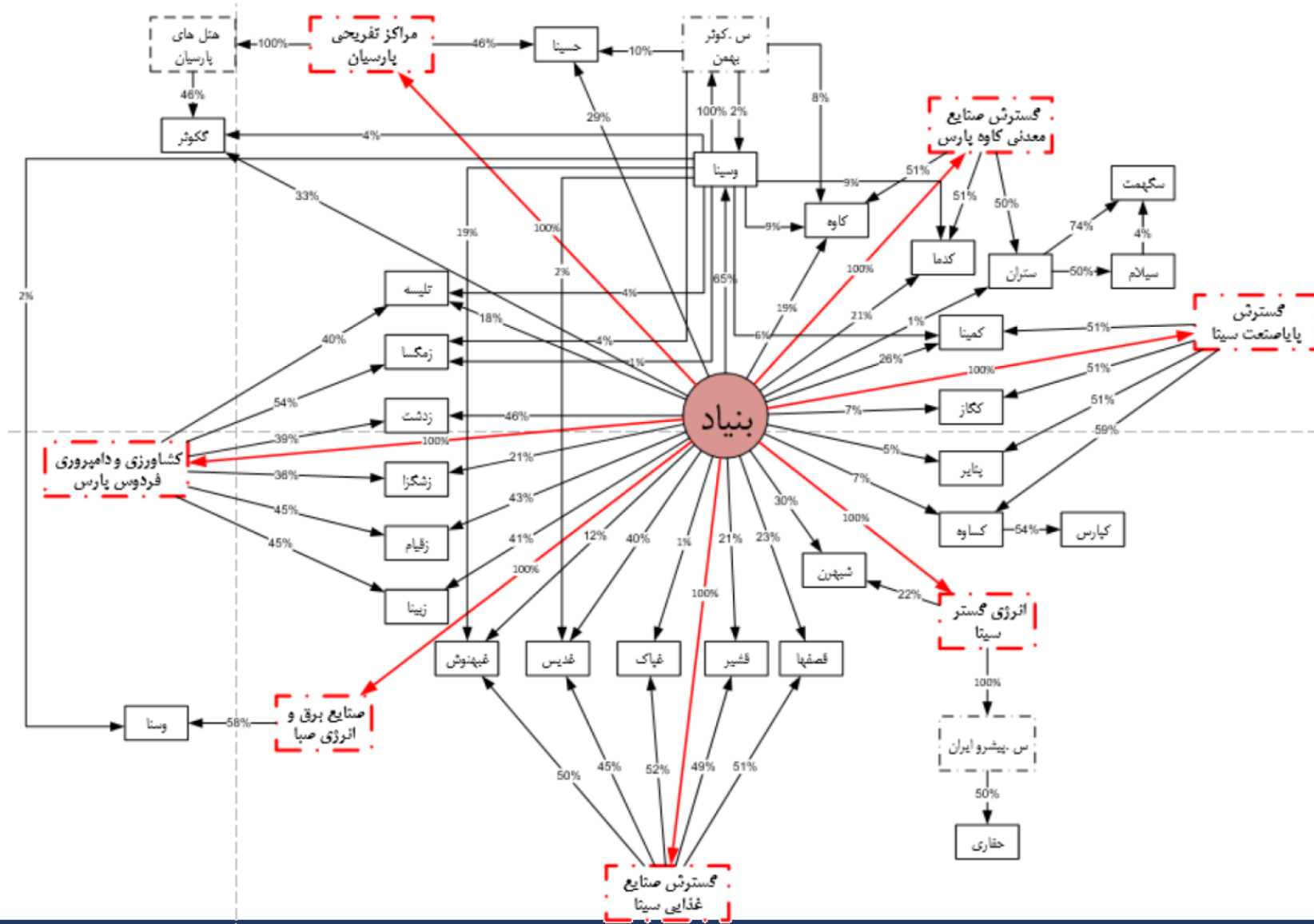

بخش خصوصی

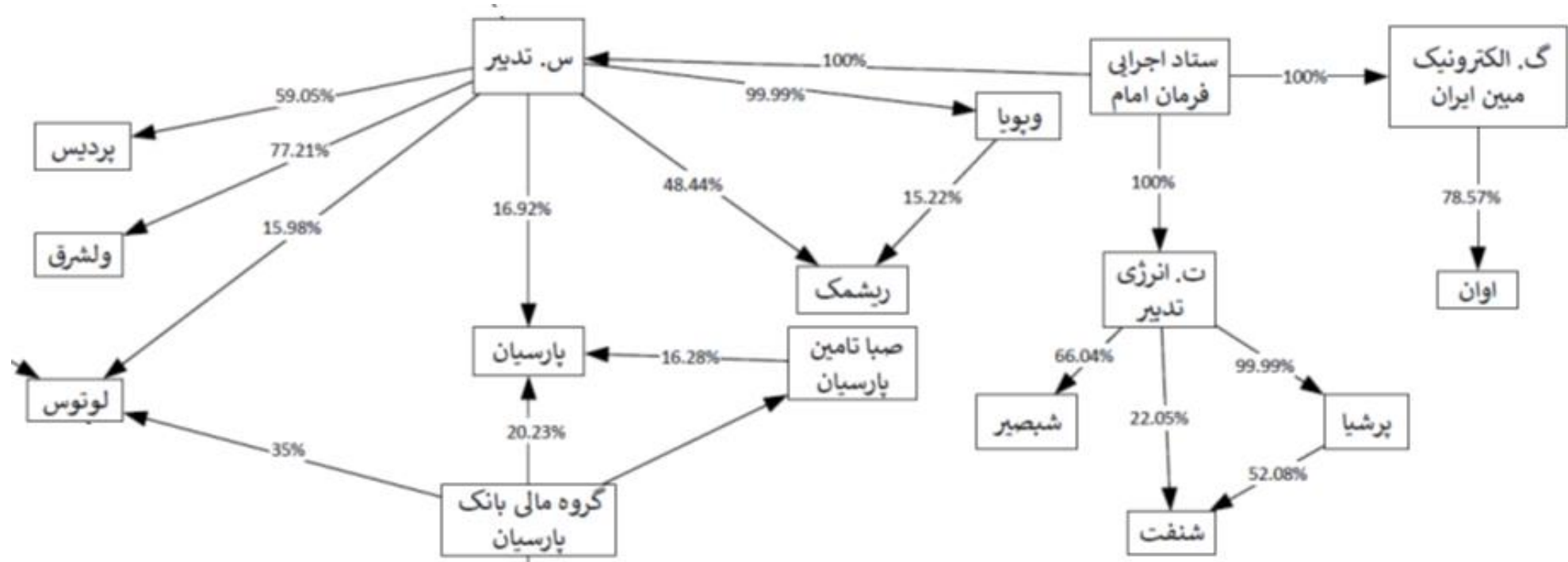

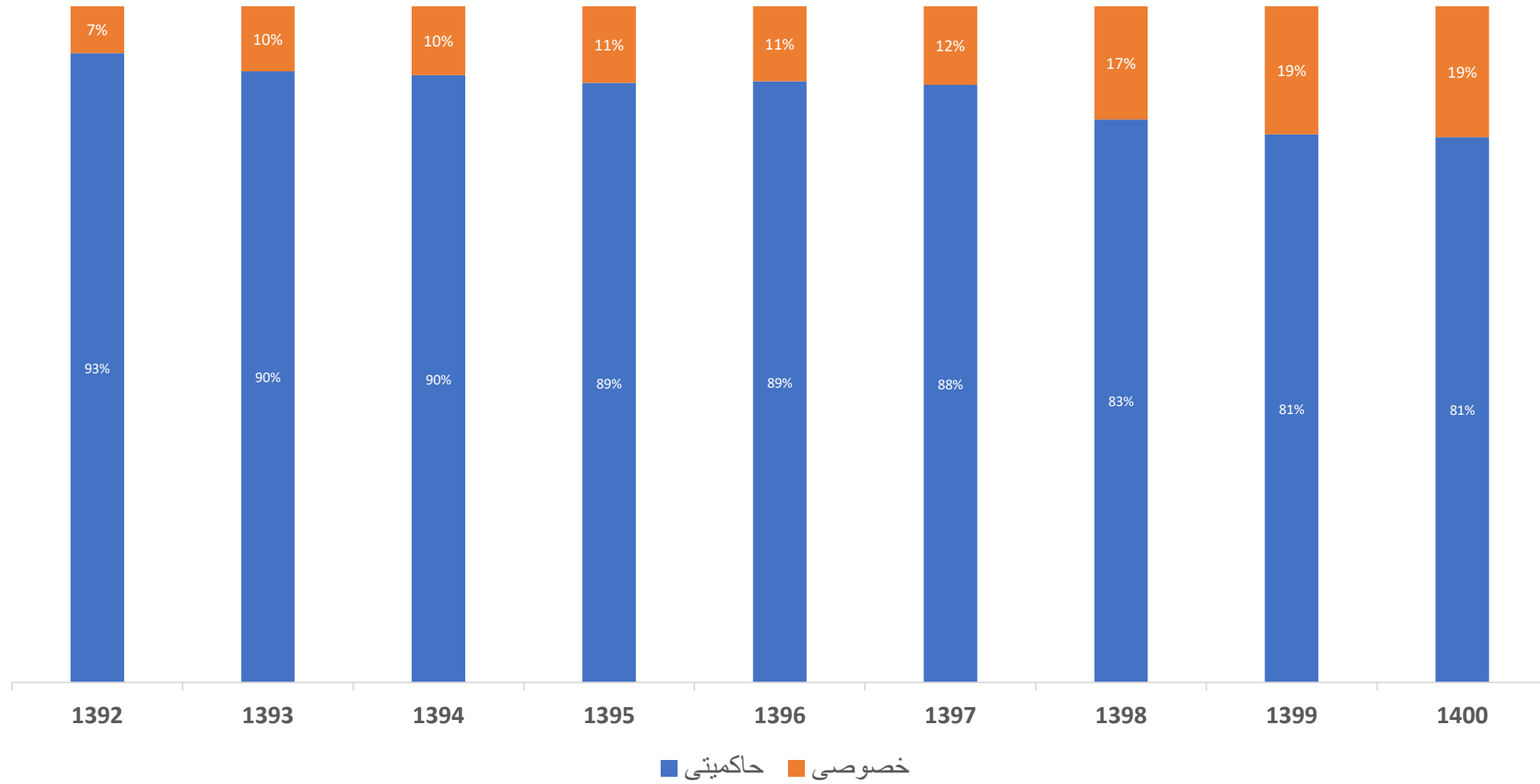
بخش از ساختار مالکیت بنیاد مستضعفان در بورس

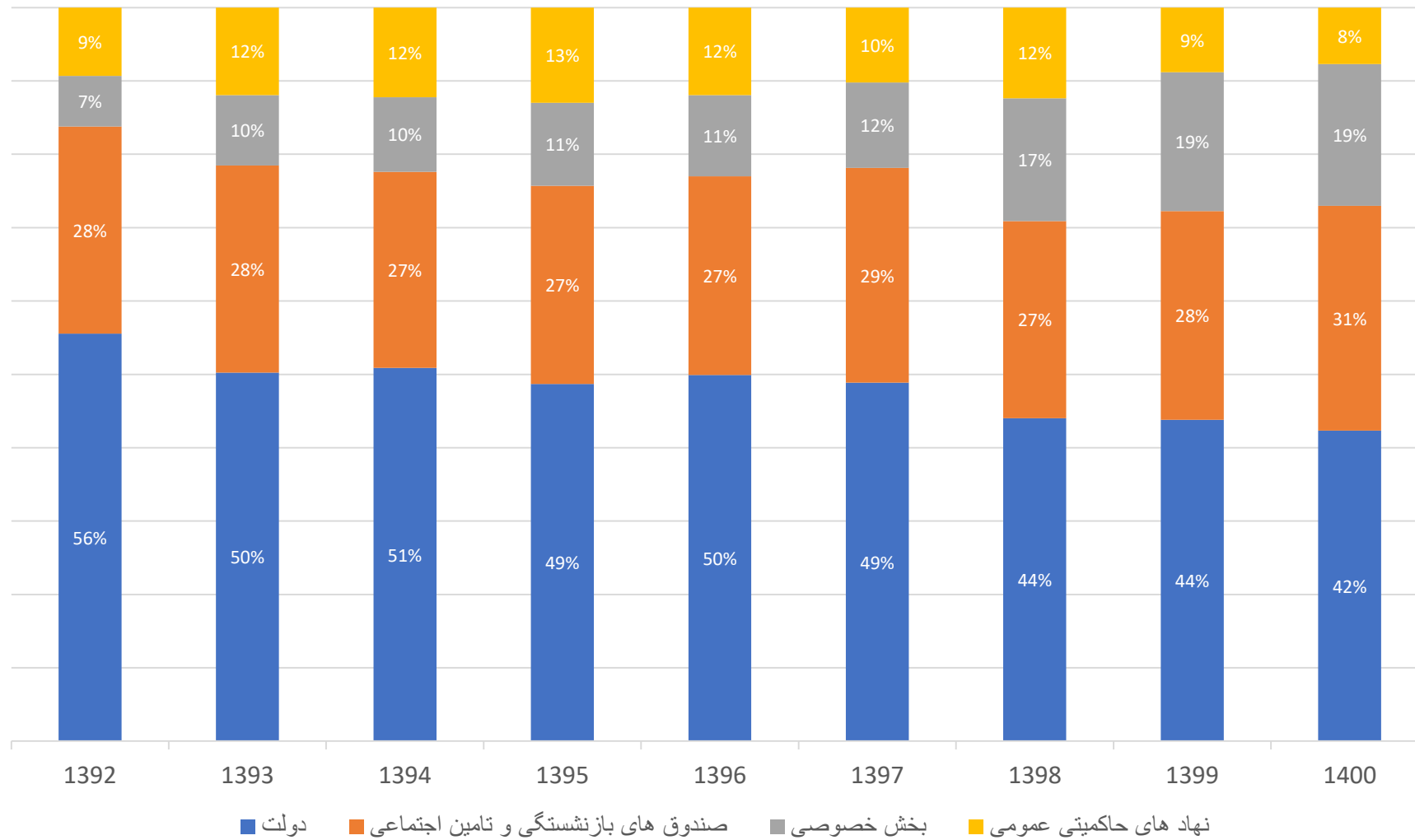
بخش از ساختار مالکیت ستاد اجرایی فرمان امام در بورس

روند آهسته انتقال کنترل شرکت ها از حاکمیت به خصوصی

روند آهسته انتقال کنترل شرکت ها از حاکمیت به بخش خصوصی

کنترل شرکت های بزرگ خارج از بورس

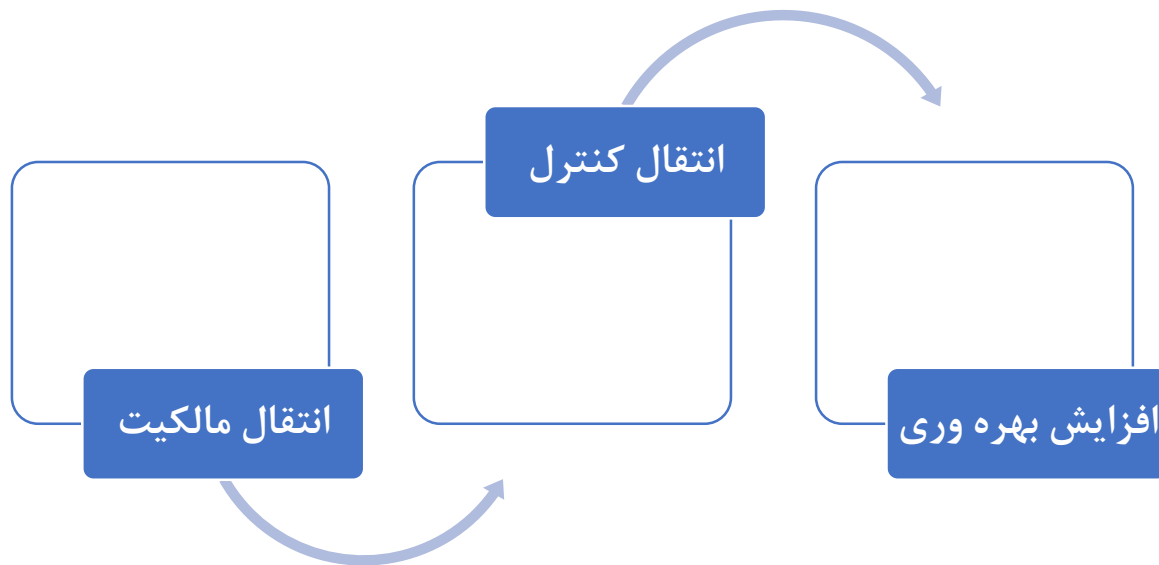
- شرکت های بزرگ در کنترل دولت و خارج از بورس
 - نیروگاه های بزرگ (توانیر)
 - شرکت ملی نفت
 - شرکت ملی گاز
 - بانک های دولتی (ملی، سپه، مسکن، توسعه صادرات، کشاورزی)
- شرکت های غیر بورسی بخش خصوصی
 - صنایع غذایی (کاله، میهن، ...)
 - شرکت های حوزه خدمات

هدف خصوصی سازی

• بخشی از اهداف سیاست های کلی اصل ۴۴

- ارتقاء کارایی بنگاه‌های اقتصادی و بهره‌وری منابع مادی و انسانی و فناوری
- افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی

• انتقال مالکیت با هدف ارتقا بهره‌وری

چرا کنترل شرکت ها واگذار نمی شود؟

- بنگاه به مثابه ابزار سیاست گذاری
 - کنترل قیمت
 - اشتغال
 - سیاست های منطقه ای
- تضاد منافع و مواهب پیدا و پنهان شرکت داری
- عدم توسعه قوانین شفاف برای کسب و کارهای خصوصی
 - بخش خصوصی نه فرشته است نه شیطان!
- دو اصل کلیدی
 - احترام به حقوق مالکیت
 - احترام به معامله آزادانه

جمع بندی

- حاکمیت اعم از قوه مجریه، صندوق های بازنشستگی و نهادهای حاکمیتی نقش اصلی و اساسی در کنترل و مدیریت شرکت های بورسی را بر عهده دارند.
- حاکمیت علاوه بر حضور حداکثری، شرکت های بزرگ تر و صنایع مهم تر را در اختیار دارد.
- اغلب بنگاه های بزرگ کشور در بورس حضور دارند و شرکت های بزرگ خارج از بورس نیز عموماً دولتی هستند.
- فاصله قابل توجهی بین مالکیت و مدیریت در اقتصاد کشور، علی الخصوص در شرکت های بورسی وجود دارد و آحاد مردم و بخش خصوصی علی رغم مالکیت، کنترل بالایی بر شرکت های بورسی ندارند.
- خصوصی سازی بدون احترام به حقوق مالکیت و فضای آزاد تجارت غیر ممکن و یا بسیار سخت خواهد بود.